מסורת הש"ס

כמלא נקב של עול: אישתיק, וא"ל א] רב חסדא שמא מקדח וחיסומו שנינו ב] וא"ל רב תחליפא לא תימא שמא אלא ודאי מקדח וחיסומו ג] וצריך להתלות עליה כחזקיה אבי עקש *דתנן זו עדות העיד חזקיה אבי עקש לפני רבן גמליאל ביבנה שאמר משום רבן גמליאל הזקן כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחורים ד] לחלוקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו. כלי חרס בתוכו תלה רחמנא: אית ליה תוך איטמי ליה, לית ליה תוך לא איטמי ליה? א"ר יצחק בר אבין הכי קאמר כל שאין לו תוך בכלי חרס, כנגדו בכלי שטף אין לו אחורים ה] לחלוקה נטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו. אמת לי למיתלייה בכלי חרס נימא כל שאין לו תוך בכלי שטף אין לו אחורים ו] לחלוקה הא קמ"ל דיש לו תוך הרי הוא ככלי חרס מה כלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו ז] (לא) נטמא (תוכו) לא נטמא (גבו) אף בכלי שטף נטמא תוכו נטמא גבו (לא) נטמא (תוכו) לא נטמא (גבו). בשלמא כלי חרס גלי ביה רחמנא תוכו אלא כלי שטף מי גלי ביה רחמנא תוכו? אי בטומאה דאורייתא ה"נ, הכא במאי עסקינן בטומאת משקין דרבנן *דתנן כלי שנטמא אחוריו במשקין אחוריו טמאין, תוכו אוגנו אזנו וידיו טהורין, נטמא תוכו כולו טמא. דמדאורייתא אין אוכל מטמא כלי ואין משקה מטמא כלי ורבנן הוא דגזור משום משקה זב וזבה הלכך שויה רבנן כטומאה דכלי חרס ולא שויה רבנן כטומאה דאורייתא דנפשיה, עבדו ח] רבנן היכירא כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים. אי הכי אין לו תוך נמי ליעביד נמי היכירא: כיון דעבדו היכירא ביש לו תוך ט] ידיע דאין לו תוך דרבנן. אין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבולי טומאה הוא דומיא דשק בעינן *מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן: בהנך דחזו למדרסות. אי הכי י] חרס נמי? אין מדרס בכלי חרס. רב פפא אמר מקדח גדול שנינו מכלל דמקדח סתם זוטרא יא] (נמי) מכסלע, הניחא לרבי מאיר יב] אלא לרבנן מאי איכא למימר ב) דתנן באיזה מקדח אמרו בקטן של רופאים דברי רבי מאיר וחכ"א בגדול של לשכה יג] ורבי מאיר מי ניחא הוה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה ואנן דתנן תנן הלא תנן לא תנן: אמר רב נחמן סלע נירונית שנינו יד] כמקדח גדול, סלע סתם טו] זוטרא ממקדח סתם:

מתני' טז] הריס של עין שניקב שנפגם שנסדק. הרי בעינו דק, תבלול, חלזון, נחש, ג) (עצב) איזהו תבלול לבן הפוסק בסירא ונכנס בשחור (א) שחור נכנס בלבן אינו מום יז]:

גמ' מאי

א) שבת פד. ב) אהלות פ"ב מ"ג [ועיע"ב כ"א במשנה שבמשניות ובפי' הרב וכן בהרא"ש]

כמלא נקב של עול. שעושין בו נקב ותוקעין בו יתד לקשור רצועות העול אלמא מקדח הוי כסלע ומאי איכא בין ב"ש ובין ב"ה: אישתיק. רב תחליפא: וא"ל רב חסדא שמא מקדח. דקאמר ב"ש בגולגולת מקדח וחיסומו שנינו בלאחר שנעשה החור מלדין את המקדח ונוטל מלידי הנקב יח] ומרחיבין את הנקב כדי שיכנס מקדח ויוצא בריוח והיינו חיסום שנוטל מה שחיכם וסותם את הנקב ואינו מניח ליכנס המקדח ברוחב ומקדח וחיסומו הוי יותר מסלע: א"ל רב תחליפא. לרב חסדא לא תימא שמא אלא אימא ודאי מקדח וחיסומו שנינו: וצריך אתה להתלות עליה. כלומר יכול אתה לסמוך על דבר זה: כחזקיה אבי עקש. שנסמך על עדותו שלא היה יט] תלמיד חולק עליו: אין לו אחוריים לחליקה. שאין אחוריו חלוקים מתוכו דלא אמרינן אם נטמא גבו גבו טמא ותוכו טהור אלא אם (ב) נטמא כ] גבו נטמא תוכו, אותו צד שמשתמשין בו קרי תוך אע"ג דאין לו בית קיבול: וקפריך כלי חרס בתוכו תלה רחמנא. דאין מטמא אלא מתוכו דכתיב וכל כלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו וגו': כנגדו בכלי שטף. כלומר דכוותיה בכלי שטף שאין לו נמי תוך אין לו אחוריים כא] ולקמן מפרש לה. כלי שטף=כלי עץ דכתיב (ויקרא טו) וכל כלי עץ ישטף במים ולקמיה פריך וכי אין לו תוך מי מקבל פשוטי כלי עץ טומאה והיכא דאמרי כלי שטף היינו כלי מתכות וטעות הוא בידם דא"כ אמאי פריך לקמן מי מקבלי פשוטי כלי שטף טומאה ולאו פירכא היא דהאי פשוטי כלי מתכות טמאים: הא קמ"ל כו'. להכי תלייה לכלי שטף בכלי חרס דהיכא דיש לו תוך נטמא תוכו נטמא גבו: אי בטומאה דאורייתא הכי נמי. דפשיטא לן שאם נטמא גבו נטמא תוכו בין יש לו תוך בין אין לו תוך והכא במאי עסקינן דביש לו תוך-נטמא גבו לא נטמא תוכו ובאין לו תוך איצטריך לאשמועי' דנטמא תוכו נטמא גבו נטמא גבו נטמא תוכו'-בטומאה דרבנן כלי שנטמאו אחוריו במשקין טמאין: תוכו אוגנו. דהיינו בית קיבול התחתון שיושב עליו לית אוגנו כב] שפתו: אזנו. זהו מה שעושין בחביות של חרס לבית אחיזה שקורין מנבי"ו: ידיו. כגון כלי חרס שעושין לו זנב לאחוריו כג]: דמדאורייתא. אין אוכלין ומשקין מטמאין כלי בפ"ק דפסחים (דף יח.): משום משקה זב וזבה. כגון רוקו וזובו כד] דהוי אב הטומאה ומטמא כלי מדאורייתא אפי' אדם דכתיב (ויקרא טו) וכי ירוק הזב וגו': הלכך שויה רבנן. לכלי שטף הנטמא במשקין (ג) כה] דכלי חרס דאורייתא דאם נטמא גבו לא נטמא תוכו: ולא שויה רבנן כטומאה דאורייתא דנפשיה. דכלי שטף משום דעבדו רבנן היכירא להכל בטומאת משקין כי היכי דלא נשרוף עליה תרומה וקדשים אלא תולין, ואי קשיא אמאי לא גזור בכלי חרס טומאת משקין לאחוריו תריץ משום דהתם ליכא למיגזר משום משקה (ד) כו] דהא אפי' נגעו משקה זב וזבה מאחוריו לא מקבלי טומאה אלא מתוכו ואי משום דכתיב וכלי חרס אשר יגע בו הזב וגו ההוא מפורש א) (במסכת נדה) (דף מג) דבהסיט משתעי כז] דאיזהו מגעו שהוא ככולו הוי אומר זה היסטו: ואין לו תוך בכלי שטף דאורייתא בר קבולי טומאה הוא. דאיצטריך רבנן למיגזר בהו משקין ועוד כח] דאמרן לעיל אי בטומאה דאורייתא ה"נ לא איצטריך לאשמועינן דאין לו אחורים לחליקה: דומיא דשק בעינן. דכתיב (ויקרא יא) מכל כלי עץ או בגד או עור או שק איתקש כלי עץ לשק: מלא וריקן. דיש לו בית קיבול: בהנך דחזו למדרסות. כגון כסא וספסל דמקבלי טומאה ע"י מדרס: א"ה בכלי חרס נמי. נגזור טומאה באין לו תוך בהנך דחזו למדרסות: אין מדרס בכלי חרס. כט] שישבר אם אדם יושב עליו: רב פפא אמר. הא דאמרת עשית ב"ש וב"ה אחד לאו פירכא היא (ה) ל] דמקדח גדול שנינו במשנה דמאור העשוי בידי אדם דמקדח גדול לא] דהוי כסלע נירונית אבל מקדח סתם בציר מסלע וב"ש במקדח סתם קאמרי: באיזה מקדח אמרו. ב"ש בגולגולת כמלא מקדח כקטן של רופאים שקודרין בו את הראש לתקן את המכה: הניחא לר"מ כו'. ותו אפי' לר"מ מי ניחא. אם כן דשיעורא דב"ש זוטר הוה ליה מקולי ב"ש דהיינו קולא דבשיעורא זוטא כי האי פרחה לה לב] טומאת גולגולת; ואנן שית תנן. בעדיות (פ"ה משנה א) ששה דברים מקולי ב"ש של לא תנן: סלע נירונית שנינו. דהוי כמקדח גדול אבל כסלע לג] דקאמרי ב"ה זוטר אפי' ממקדח קטן של רופאים הלכך אפי' לר"מ שיעורא דב"ש נפיש: **מתני'** ריס של עין. מפרש בגמ': הרי בעינו דק. כלומר הרי שיש בעינו דק טיי"לא: תבלול. מפרש לד] מאי היא: חלזון. חולי הוא שקורין לימו"ן: נחש. מפרש בגמרא: (*ועינב). מיי"ל: לבן הפוסק בסירא. סירא היינו שורה שבעין סביב לשחור, שחור הוא שקורין פרונ"לא שמשם מראית העין באה ואם מום של לבן יוצא מן הלבן ופוסק אותה שורה ונכנס בשחור הוי מום: שחור ונכנס בלבן. אם מום (ו) השחור יוצא מן השחור ופוסק בסירא ונכנס בלבן: אינו מום. שאין מומין בלבן דלאו עין הוא אלא שומן העין: **גמ'** תורא

[וצ"ל ועינב]

א) [נתי"כ וכ"כ רש"י שבת פג. בשם ת"כ וכ"כ רש"י בחומש פ' מצורע טו פי"ב וכן ברע"ב כיאה נג. ד"ה וטומאות]

צריך אתה לתלות כחזקיה שהוא אבי עקש. פירוש צריך אתה לטרוח כדי לייסב הדבר שאין לשנשה מכח קושיא כי ברור לי שכך אמר שמואל כמו עדות חזקיה אבי עקש שלא היה לשון דבריו מיושב לד] ומתרץ ליה בסמוך: בנגדו בכלי שטף כו'. בכלי עץ נופל לשון זה דכתיב בהו [וכל] כלי עץ ישטף במים כדפירש בקונטרס ואינו למימר נמי דכלי מתכות כמו כן מיקרו כלי שטף משום דכתיב בהו ומורק ושוטף במים והא דפריך לקמן ואין לו תוך בכלי שטף מדאורייתא בר קבולי טומאה היא דומיא דשק בעינן פשיטא ליה דאיירי נמי בכלי עץ בכל הנהו דמיקרו כלי שטף מדלא נקט כלי מתכות: אין לו אחורים לחלוקה נטמא. תוך קרי אותו צד שרגילין להשתמש בו: הרי הוא ככלי חרס נטמא תוכו נטמא גבו. על כרחו לטמא אחרים קאמר דלא נפקא מינה מידי למילתא אחריתי וקשה מכאן לגירסת רבינו שמואל דשבת (דף טז.) דמשמע דכלי חרס אין מטמאין מגבייהו כלל ובספ"ק דחולין (דף כד.) דאמרי' דאויר כלי חרס טמא [וגבו טהור] היינו דלא לה] מקבל טומאה מגבו אבל מטמא אחרים מגבו כדתניא בתורת כהנים מרובה מדת לטמא ממדת ליטמא שמטמא אחרים מאחוריו ואינו מיטמא מאחוריו ועוד אמרי' בפרק המפלת (נדה דף ס.) דאבן היוצא מן התנור ספח דחשיב יד להוציא טומאה לו] דלא עדיפא מגב ואין לומר דעדיפא ואיירי אפי' להכנים דהתניא בתוספתא *דאין טומאה לכלי חרס אלא מאוירו ובסיסו ועוד דדרשינן הא יש צמיד פתיל עליו טהור ומי לא עסקינן לז] דיחדינהו לאשתו נדה ואע"ג דברים סוגיא דהעור והרוטב (חולין דף קיח.) משמע דסבר הש"ס דיד לח] *כל תנור להכניס ולהוציא ועדיף מגבו *) במסקנא נרכינן למימר הכי א): בהנך דחזו למדרסות. אבל שאר פשוטי כלי עץ טהורי' ודינם פירשתי בפ' המוכר את הבית (ב"ב סו.) ובפ' בכל מערבין (עירובין דף לא.):

וסימניך

*) כ"א במסקנא לא נרכינן כו' נ"ק

א) [וע"ע תוס' שבת עו. ד"ה ה"ג ותוס' חולין כד: ד"ה וגבו]

עין משפט
נר מצוה

י א מיי' פי"ג מהלכות כלים הלכה ד:

יא ב מיי' פכ"ח שם הלכה ג:

יב ג מיי' פ"ז מהלכות שאר אבות הטומאה הלכה ג:

יג ד מיי' שם הל' א ב:

יד ה מיי' פי"ג מהלכות כלים הלכה א:

טו ו מיי' פי"א מהלכות כלים הלכה ח ופי"ח הלכה א:

טז ז מיי' פ"ז מהלכות ביאת המקדש הל' ד טור י"ד סי' שם:

יז ח מיי' שם הלכה ה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אין מדרס בכלי חרס שישבר. וכ"כ רש"י עירובין קד ע"ב ותו' שבת פד ע"א וצ"ע:

פ"ו דכלים

שיטה מקובצת

א] תיבת רב חסדא נמחק: ב] שנינו א"ל ותיבת רב תחליפא עד עליה בס"א אינו: ג] וחיסומו וצריך אתה להתלות: ד] אחורים לחלוקה: ה] לחלוקה נטמא: ו] לחלוקה הא: ז] תי' לא נמחק נטמא גבו לא נטמא תוכו אף [בכלי שטף נטמא תוכו נטמא] גבו נטמא גבו לא נטמא תוכו תיבת לא נמחק: ח] עבדו ביה רבנן: ט] תוך מידע ידיע: י] הכי כלי חרס: יא] תיב' נמי נמחק: יב] לר"מ דאמר בקטן של רופאים שנינו אלא לרבנן דאמרי בגדול של לשכה שנינו מאי: יג] לשכה ס"א הא ניחא לר"מ אלא לרבנן מאי איכא למימר ואפי' לר"מ כו': יד] שנינו סלע נירונית הוי כמקדח: טו] סתם זוטר אפי' ממקדח: טז] ריס של: יז] מום שאין מום בלובן: יח] הנקב ומרחיבו כדי שיכנס מקדח ויצא בריוח: יט] היה שם תלמיד: כ] נטמא תוכו נטמא גבו: כא] אחוריים לחלוקה ולקמן: כב] אוגנו היינו שפתו: כג] לאחוריו לאחוז בו הסי"ד: כד] זובו ומימי רגליו דהוי אב הטומאה ומטמאים כלי: כה] במשקין כטומאה דכלי וחד"א: כו] משקה זב וזבה דהא אפי' כו' וזבה באחוריו לא כו': כז] משתעי קרא דאיזהו: כח] ועוד דאמרת לעיל אי כו' ה"נ דלא אצטריך: כט] חרס דנשבר אם: ל] גדול הוא דהוי: לא] לה טומאה מגלגולת חס"ד: לב] כסלע סתם דקאמר: לג] מפרש בגמרא מאי: לד] מיושב ומתרצינן ליה: לה] דלא יקבל טומאה: לו] טומאה ולא עדיפא מגב דאין לומר: לז] עסקינן דאפי' יש בו יד כדאמר בפ' אמר ר' עקיבא מי לא עסקינן דיחדינהו: לח] דיד לתנור:

רבינו גרשום

אישתיק. רב תחליפא: בתר הכי אמר שמא האי כמלא מקדח גדול דקתני הכא דהוי סלע במקדח וחיסומו שנינו. באותו מקדח שנוקבין בו את החביות שהוא דק מלמטה ועב מלמעלה שאותו עב סותם את הנקב והיינו וחיסומו והיינו כמלא מקדח נכנס ויוצא ותפשוט מיהא דבעיא דרבי אושעיא ואותו כמלא מקדח דב"ש דגלגלת דזוטר הוי מכסלע. וב"ה אמרי כדי שינטל מן החי היינו כסלע והכי איכא בינייהו: אמר לו רב תחליפא. יפה תירצתה וצריך אתה להתלות עליה על תירוץ זה כמו שאנו סומכין על עדותו של חזקיה אבי עקש. כלומר שמה שאמרת הוא עיקר כאותו עדות של חזקיה: כל שאין לו תוך בכלי חרס. שאין לו בית קיבול אין לו אחורים לחליקה. כלומר שאין חלוק עליונו מתחתונו: אלא כשנטמא תוכו נטמא גבו. כלומר כשנטמא צד אחד נטמא צד השני: כלי חרס כי אין לו תוך אמאי מטמא כלל בתוכו תלה רחמנא טומאה כדכתיב וכלי חרס אשר יפול מהם אל תוכו וגו' לית ליה תוך לא איטמי כלל: כנגדו בכלי שטף. בשאין לו תוך אין לו אחוריים לחליקה: כלי שטף היינו כלי מתכות או של עץ שיש לו טהרה כדכתיב ומורק ושוטף במים: והיכי מצית אמרת דהא קמ"ל דיש לו תוך הרי הוא ככלי חרס וכו': בשלמא כלי חרס גלי ביה תוכו דבתוכו תלה רחמנא דאי איטמי תוכו נטמא כולו ואי לא נטמא תוכו אלא גבו לא נטמא תוכו אלא כלי שטף דלא גלי ביה תוכו לית ליה חלוקה: אי בטומאת דאורייתא. כגון זב ומת הכי נמי דלית ליה חלוקה: הכא במאי עסקינן בטומאת משקין דרבנן וכדתנן כלי שטף שנטמאו אחוריו. שולו: ורבנן הוא דגזור. דמשקין הבאין מחמת שרץ דמטמאי גזירה משום משקה זב דהוי מדאורייתא הלכך כיון דאיטמו במשקין דרבנן האי כלי שטף שוויה רבנן כטומאה דכלי חרס דיש לו חלוקה ולא שוויוה כטומאה דאורייתא כלומר דאין לו חלוקה לכלי שטף מן התורה בין יש לו תוך בין אין לו תוך ולהכי שוויה רבנן ככלי חרס דנטמא גבו לא ניטמא תוכו משום היכירא כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים: אי הכי אין לו תוך. לכלי שטף ליעביד ביה היכירא שום חלוק כי היכי דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים. לא צריך דכיון דעבדו היכירא חלוקה ביש לו תוך בטומאה דרבנן מידע ידעי דכי אין לו תוך ונטמא במשקין דרבנן דאין שורפין עליו תרומה וקדשים דהשתא כי יש לו תוך אין שורפין כ"ש בשאין לו תוך: ואי אין לו תוך בכלי שטף מדאורייתא בר קיבולי טומאה הוא בתמיהא כדקאמר בטומאה דאורייתא הכי נמי: והא דומיא דשק בעינן. והא כיון דאין לו תוך אינו מטלטל מלא וריקן. בהנך כלי שטף דחזו למדרסות לישיבה מקבל טומאה דאורייתא דאע"ג דלית בהו תוך כדאמרינן במסכת שבת בפ' אמר ר' עקיבא כגון דיחדינהו לאשתו נדה: אי הכי כלי חרש נמי. כי אין לו תוך אמאי אינו מטמא לדעתיה דר' יצחק בר אבין וקאמר משום דאין מדרס בכלי חרש מפרש נמי התם: רב פפא אמר. לא צריך לתרוצי לההוא מקדח וחיסומו שנינו אלא מקדח גדול שנינו כאן דהוי בסלע בכלל דמקדח סתם דההוא דב"ש בן גדול מכלל דזוטר מבסלע וב"ה אמר כסלע ואין שיעורן אחד: הניחא לר' מאיר. דמוקים לה להדוא מקדח דגלגלת כמקדח קטן של רופאים דהוי בציר מבסלע וב"ה אמרי בסלע היינו דאיכא בינייהו: אלא לרבנן. דאמרינן בגדול של לשכה דהיינו כסלע מאי איכא למימר: ולר' מאיר. דמוקים במקדח קטן א"כ הוה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. דב"ש מקילינן דכי חסר פורתא במקדח קטן טהור מלטמא באהל וב"ה מחמירי דלעולם לא טהר מלטמא עד שתחסר כסלע ואנן דתנן תנן כלומר אותן ששה דברים שהן מקולי ב"ש מנו ולא יותר: אלא רב נחמן מתרץ לטעמיה דר' מאיר דסלע נרונית שנינו הכא במאור שנעשה דהדיא במקדח גדול סלע סתם דב"ה הוי זוטר אפי' מסקדח סתם דב"ש והוו להו ב"ה לקולא: ריס של עין. זהו עפעפיו: הרי בעינו. כמו או שהיה בעינו דק. בלע"ז טיילא. חלזון נחש עינב. מפרש בגמרא: הפוסק בסירא ונכנס בשחור מן הלבן סירה הוא כמו חוט שסובב השחור: אבל אם השחור פוסק הסירה ונכנס בלבן אינו מום שאין מומין בלבן שהלבן אין קרוי עין אלא השחור:

הגהות הב"ח (א) במשנה בשחור ונכנס בלבן אינו מום שאין מומין בלבן: (ב) רש"י ד"ה אין לו וכו' אלא אם נטמא תוכו נטמא גבו נטמא תוכו: (ג) ד"ה הלכך וכו' במשקין כטומאה דכלי חרס כצ"ל וסד"א: (ד) ד"ה ולא שויה וכו' משום משקה זב וזבה דהא אפי' נגעו: (ה) ד"ה רב פפא הד"א עם ד"ה דמקדח וכו' גדול הוא דהוי: (ו) ד"ה שחור וכו' אם מום של שחור יוצא מן השחור שבעין ופוסק:

מבנה

ב' תשובות
להסביר שב"ש אינו
כב"ה בדבר שיעור
נקב בגלגולת

נושא (תוך הסוגריים)
טומאה דרבנן שתקנו
לכלי שטף (כגון כלי
עץ) שנטמאו
במשקין טמאים -
טומאה זו דומה
לטומאת כלי חרס
שמקבלין טומאה
מתוכן ולא מגבן.
טומאה דרבנן זו
תקנו רק לכלי שטף
שיש להם תוך
משא"כ לכלי שטף
שאין להם תוך
(הנקראים פשוטי
כלי עץ)

מבנה
(מיקוד)
שאלות

תשובות

סוגריים לשם
דיון כדי להגיע
מיד לתשובה
השניה לשאלה מהו
ההבדל בין ב"ש
וב"ה בשיעורים
של חסרון
בגולגולת. בתוך
הסוגריים הגמ'
עוסקת בענין
טומאת כלים
בעקבות הא'
והזכירו חזקיה
אבי עקש

סלע נירונית
מטבע של נירון קיסר

*מקדח גדול דב"ש
בגלגולת: מקדח
גדול דב"ה [illegible]
[illegible]
לסלע נירונית

נוסח
מומין שבעין

*מחלת עין שיש
בו קרום